

Розділ IV. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Part IV. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

УДК 008:7(477) «199»

«ІМПРЕЗА» ЯК КАТАЛІЗАТОР КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ 90-х РОКІВ ХХ СТОРІЧЧЯ

Бабій Надія Петрівна – кандидат мистецтвознавства, доцент,
Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника
orcid.org/0000-0002-9572-791X
DOI
nbabij26@gmail.com

Висвітлено причини заснування Першої міжнародної бієнале «Імпреза» в Івано-Франківську. Комплексно проаналізовано історико-політичні, соціокультурні та мистецькі підстави діяльності, програму культурної ініціативи. Вказані актуальні форми представлення творчості: індивідуальні проекти, колективну виставкову діяльність, популяризацію ініціативи та критичні дописи через новостворені часописи, ЗМІ, формування принципів постмодерного мистецтва, створення спеціальних фондів й оперативних колекцій. Наголошено, що завдяки різним формам активності культурна ініціатива міжнародної бієнале «Імпреза» відіграла роль каталізатора культурно-мистецьких процесів в Україні останньої декади ХХ сторіччя.

Ключові слова: міжнародна бієнале сучасного мистецтва «Імпреза», культурно-мистецький простір маргінального міста, кінець ХХ сторіччя, постмодерн, актуальне мистецтво.

Постановка проблеми. Поява першої в пострадянській Україні міжнародної бієнале сучасного мистецтва «Імпреза» (1989 р.) співпала в часі з визначними політичними зрушеннями на теренах Східної Європи, економічними негараздами всередині держави та, водночас, вартісними культурними зрушеннями всеукраїнського масштабу. Попри значну увагу до бієнале «Імпреза», як виставкової платформи та культурної ініціативи загалом, їхня першість та не пересічність із часом втратили свою гостроту й актуальність.

Методологія дослідження. Емпіричною базою дослідження стала діяльність культурної ініціативи «Імпреза» 1989–1997 рр. Для вирішення завдань використані методи теоретичного аналізу документів, спостереження, аналогії, порівняльного аналізу, опитування.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній зібрана різночасова інформація про Першу в Україні міжнародну бієнале сучасного мистецтва. Відтворено хронологічну послідовність культурно-мистецьких акцій в Україні та за її межами, проведених з ініціативи організаторів та кураторів об'єднання «Імпреза», наголошено на формулюванні теоретичного підґрунтя постмодерного мистецтва, проаналізовано один з перших в Україні досвід впровадження маркетингових стратегій «Імпрези», світовий резонанс події.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Бібліографія «Імпрези» різночасова, різностороння та багаточисельна. Вона охоплює каталоги подій, публікації у ЗМІ, дописи у всеукраїнських часописах, зокрема новостворених: «Плерома», «Кінець Кінцем», «Четвер»; монографії, есеї, наукові розвідки. Серед найвагоміших – різночасові праці учасників культурної ініціативи «Імпреза»: В. Мельника, Ю. Андруховича, Р. Котерліна, І. Панчишина, А. Звіжинського, Ю. Іздрика, об'єднаних у науково-популярному виданні «Перший відмін ок» (2018 р.) [7]. Окремо відзначимо видання спогадів серії «Мое місто» видавництва Лілея-НВ «Імпреза міжнародне бієнале» (2012 р.) [3]. Вказані праці достатньо тенденційні, висловлюють позицію учасників актуальних процесів, доповнені цінним фотодокументами, рукописами та ілюстративним матеріалом. Важливе місце «Імпрезі» як «генератора у виявленні художників «нового мистецтва» » надає Г. Вишеславський у праці «Постмодерністські тенденції у сучасному візуальному мистецтві» (2007 р.) [1]. Менш патетичний погляд на «Імпрезу» знаходимо в авторів, пов'язаних із сучасними мистецькими процесами у Києві та великих містах України. Так, у монографії В. Сидоренка «Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: Розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ століть» (2008 р.) автор відводить указаний події досить скромне місце, визначаючи як «культурно-мистецьку акцію «Імпреза» » [8; 98]. Ще кілька абзаців присвячено другій бієнале «Імпреза» 1991 р.; у загальному переліку названі окремі персоналії, в т.ч.: О. Чулков, Ю. Андрухович, Ю. Іздрик, А. Звіжинський, Р. Котерлін, Я. Яновський [8; 117–123].

Н. Івановська у своїй статті помилково вказує, що «2012 р. ... у нашій країні відбулася I міжнародна бієнале сучасного мистецтва «ARSENAL-2012»» (2015 р.) [2; 196]. Цінним джерелом є також інтерв'ю із засновниками бієнале, записане автором на вечорі, присвяченому 30-річному ювілею «Імпрези» (Вагабундо, 2 лист., 2019 р.), артефакти виставки «Імпреза – 30 років», що відбулась 14 лист. 2019 р. у Музеї мистецтв Прикарпаття (ММП) в Івано-Франківську.

Мета статті – з'ясувати вплив бієнале на культурно-мистецькі процеси кінця ХХ ст. локального та всеукраїнського масштабу.

Вклад основного матеріалу дослідження. Перша міжнародна бієнале сучасного мистецтва «Імпреза» провадила свою діяльність у 1989–1997 рр. Попри загальну мистецьку декларацію, засновники «Імпрези» і сьогодні стверджують, що бієнале була подією політичного характеру¹. Окрім п'яти подій щодворічної періодичності, її програма включала низку різномасштабних акцій: індивідуальні та колективні кураторські акції, класичні виставки, літературні читання, міжнародні наукові конференції, виїзні представлення окремих колекцій та авторів, вплив на створення критичних часописів, формування ідеологічної програми, організація аукціонів та наймасштабнішу мету – плани зі створення Музею сучасного мистецтва в Івано-Франківську.

Соціокультурною особливістю 90-х років в Україні та решті пострадянського простору була відсутність сучасних інформаційних технологій. Усі процеси: комунікативні, технічні, технологічні відбувались за аналоговим принципом, завдяки особистісним контактам, паперовому листуванню тощо. Заснування бієнале такого масштабу у провінційному та закритому для іноземців місті (навколо Івано-Франківська знаходилось багато військових підприємств та стратегічних об'єктів) наприкінці 80-х років ХХ ст. співпало з кризовим періодом у світовій політиці та економіці: Чорнобильська трагедія, падіння Берлінської стіни, розпад Радянського Союзу тощо. В той час в Україні відроджується репресована греко-католицька церква, засновуються національні партії та товариства української мови. 1989 р. в Івано-Франківську в урочищі Дем'янів лаз знайдені сліди масових розстрілів в'язнів тюрем НКВД. Усі ці події збурювали національну самосвідомість, невмолимо призводили до змін у устрої та соціокультурній діяльності, «...з погляду постмодерного розвитку...символізували кінець доби тоталітаризму та ізоляції» [3; 80].

Мистецькі кола реагували на ці зміни якнайшвидше. Дослідники відзначають [3; 114, 8; 117], що у той період відбувається зацікавлення мистецтвом андеграунду. Серед важливих: виставка одеських монументалістів (1988 р.), «Львівська мистецька сцена 60-80-х років» (Львів, 1992 р.), «Шістдесят із шістдесятих» (Київ, 1993 р.). Як своєрідна реакція на утиски, новий рівень громадянської позиції митців і форма протесту проти радянської Спілки художників України утворюються альтернативні мистецькі товариства: «Шлях» у Львові, «Хоругва» у Тернополі. Свою протестну діяльність формували й івано-франківці. Важливим підтвердженням визнання вагомості «Імпрези» сьогодні є використання оригінального фото П. Дроб'яка 1991 р. із проведення комісій журі на постері Міжнародного конгресу-бієнале для представників сфери культури «Перехід 1989» (Transition 1989 р.) [9].

Один з організаторів «Імпрези», художник-графік М. Вітушинський був учасником багатьох закордонних міжнародних виставок. В силу того, що його дружина є полькою, як член родини мав можливість безпосередньо виїжджати за кордон, де і познайомився з комісаром міжнародного бієнале малих форм графіки, професором університету у Лодзі, мистецтвознавцем Гр. Матушиком. Розмова спровокувала ідею до організації бієнале в Івано-Франківську, згодом була підтримана в середовищі художників, найперше – М. Яковини (активного члена «Народного Руху», пізніше – голови Івано-Франківської облради, голови облвиконкому, в. о. міністра культури в уряді Л. Кучми), архітектора І. Панчишина. Четвертим співучасником процесу засновники називають колектив Івано-Франківського державного художнього музею, під чийм патронатом відбувались усі бієнале до 1997 р.¹

Ідею несподівано підтримали владні структури². У розісланому запрошенні до участі йшлося, що метою бієнале Імпреза-89 став «...показ і зіставлення національних образів світу та уявлень про людину, втілених у різних художніх системах на основі новітніх інтерпретацій класичної спадщини та фольклорної спадщини»³. Про непересічність та розмах події свідчить факт прибуття на «Імпрезу» посланців із Калінінграду та Львова для перейняття досвіду проведення подібної акції. Після цього проекту в Україні відбулись: «4 блок» у Харкові, «Інтердрук» та «Відродження» у Львові, «Пан Україна» в Дніпропетровську.

Узгодивши програму та бюджет першого бієнале, що складав на той час 3000 рублів, організатори зайнялись формуванням списків запрошених. Основна інформація: імена та адреси, бралась із закордонних каталогів, що були у М. Вітушинського, В. Гуменного та В. Чернявського [3; 12]. Однак залишалась проблема рекомендацій та промоції виставки, яка мала відбутись на пострадянській території. Особисті зв'язки М. Вітушинського з польським архітектором Боберським

дозволили залучити до участі видатних митців, зокрема А. Ментуха з Гданська, Є. Новосільського з Кракова. Новосільський відмовився від участі, але погодився рекомендувати франківське бієнале в європейському мистецькому середовищі. При особистій зустрічі з японським графіком К. Нагаока, що проживав у Західному Берліні, вдалось заручитись підтримкою та отримати безпосередньо графічні роботи, зголосився до участі А. Бруновський з Братислави. Паралельно ідеї майбутнього бієнале пропагували через усі можливі засоби інформації, ідею підтримали групи київських та одеських митців: О. Бородай, Ю. Левченко, О. Бабак, О. Дяченко, В. Маринюк, О. Стівур, В. Цюпко, С. Савченко [3; 12]. Політичної забарвленості «Імпрези» додав факт приїзду подружжя Гайдамак, пов'язаних із радіо «Свобода» та «Антибільшовицьким Блоком Народів» а також В. Зубенка – українського націоналіста та мільйонера з Мюнхена.

«Імпреза-89» відбулась з 31 жовтня по 30 грудня у виставкових залах Івано-Франківського державного художнього музею, обласної організації Національної спілки художників України, обласного краєзнавчого музею. Із надісланих понад 3000 робіт: живопис, графіка, скульптура, асамбляж від 400 митців із 19 країн світу, відібрані 700 творів 260 авторів із 17 країн світу та 8 пострадянських республік: Білорусії, Вірменії, Грузії, Латвії, Литви, Молдови, Росії, України. Особливістю експозиції була критично мала частка закордонного живопису (в експозиції демонструвались «Подвійний акт» Є. Овчарек, «Проникнення» А. Ментуха), які неможливо було перевезти в тодішніх умовах, однак мистецтвознавці відзначили розмаїтість графіки у програмах, концепціях, тематиці, стилістичних підходах, технологічних прийомах.

Унікальним та першим на пострадянському просторі (незважаючи на «Сотбіс» у Москві) став аукціон «Імпрези» 1990 р., що проводився для державних галерей, художніх музеїв, виставкових зал, вітчизняних та зарубіжних колекціонерів. Метою заходу стала пропаганда творів бієнале, залучення коштів для продовження діяльності програми та створення фонду Музею сучасного мистецтва в Івано-Франківську [3; 62]. Подія започаткувала ряд маркетингових стратегій, що пізніше використовувались у діяльності «Імпрези»: інтенсифікація діяльності, інтеграційні процеси, диверсифікація програм.

Локацією другої «Імпрези-91» стала пам'ятка модерної архітектури у центрі міста – масштабна зала Пасажу Гартенбергів [3; 17], який планувався для передачі під майбутній музей Сучасного мистецтва. Виставка стала наймасштабнішою за всі роки: майже 600 учасників із 48 країн світу. Журі очолив А. Ментух (Польща); членами комісії стали митці та критики: В. Цюпко (Одеса), О. Буценко (Київ), А. Міро (Іспанія), В. Маринюк (Одеса), П. Гулін (Ужгород), Ф. Розеве (Німеччина), І. Герета (Тернопіль), І. Панчишин як координатор проекту. Основний формат робіт, обраних для експонування, зосереджувався навколо нефігуративних композицій та різноманітних варіацій модерністичних композицій, творів андеграунду.

«Імпреза-91» перетнула межі стаціонарної експозиції та поєднала різні форми культурної активності, властиві фестивалям⁵. Так, до програми долучились музичні та театралізовані заходи: лауреати фестивалю «Червона рута», рок-команди «Плач Єремії», «Мертвий півень», «Чорні черешні», «Бункер Йо», камерний оркестр обласної філармонії, вистава київського театру-студії «Будьмо» під керівництвом С. Проскурні. Відбулись важливі в контексті актуальності часові літературні читання: поезія «Пропалої грамоти», «Бу-Ба-Бу», виступ В. Цибулько тощо. Поза програмою «Імпрези» відбулось декілька альтернативних проєктів, що започаткували постмодерний напрям у мистецтві Івано-Франківська, названий згодом С. Савченком початком contemporary art в Україні [3; 100]

Проміжки між що дворічними акціями заповнювали культурні події так званого «Міжсезоння», програма якого виникала іноді спонтанно, але виконувала місію комунікатора між різними частинами країни, Європи, світу. В Івано-Франківську 1992 р. відбулись виставки графіки: А. Міро (Іспанія) та Е. Андієвської (Німеччина); кілька проєктів М. Яремака (Україна), живопис Павла-Тараса Голоцвана (Аргентина). У залах київського Українського Дому представлена «Імпреза-колекція». Тусовка постмодерних митців представила в Івано-Франківську проєкт-гепенінг «Рубероїд № 1», де вперше озвучений термін «станіславський феномен»⁴.

«Імпреза-93» охарактеризувалась спадом як ідей, так і змістів. Нестача фінансування, посилена економічною кризою в державі, відобразилась на якості організації. Остаточо був втрачений Пасаж як локація виставок та можливий майданчик створення майбутнього музею. Однак вдалося надрукувати перший каталог. У його передмові зазначено: «Ми здобуємо досвід життя в незвичних для здорового суспільства обставинах. Молодий світ, що народжується, дивиться в майбутнє сміливо, усвідомлюючи своє призначення. На порозі нового тисячоліття. Мистецтво чекає приходу нового покоління, з пошануванням опираючись на досвід тих, хто готував і готує це прийдешнє» [5; 5]. Із новацій – окрема експозиція актуальних фототворів. Географія події залишилась масштабною: 440 авторів із 45 країн світу. Головував усе ще А. Ментух, бієнале супроводжувалось літературними

читаннями, музичними презентаціями. Одночасно відбулись альтернативні до стаціонарної експозиції виставки, провокативні акції [3; 155].

Важливо відзначити, що програма біенале не обмежилась лише візуальними актами, а й працювала над вдосконаленням програми, пошуком фінансування проекту, науковим обґрунтуванням концепції, формуванням теорії мистецтва сучасності. Підтвердженням цьому є матеріали наукової конференції з проблем сучасного мистецтва «Імпреза-міжсезоння» (29 березня – 1 квітня 1995 р., вілла Маргошеса).

Учасниками конференції стали відомі мистецтвознавці: О. Петрова, Г. Вишеславський, Є. Шимчук, О. Годенко-Наконечна; галеристи О. Титаренко та Ю. Бойко, художники О. Ройтбурд, В. Цюпко, А. Ментух. Окрема доповідь виголошена В. Єшкілевим. Зберігся самвидавний Збірник виступів та рефератів конференції, до якого ввійшли також дописи, репліки з обговорення К. Дзундзи, П. Бевзи, Ж. Су, Ю. Андруховича, Т. Прохаська. Зустрічаємо підтвердження фактів копіювання програм франківського біенале (О. Годенко-Наконечна), жорстку критику відсутності концептуальної програми: «Хотілося б бачити її (Імпрезу), не лише стихійною виставкою-констатацією, а моделлю-гіпотезою...» (О. Титаренко) [4; 14], «Досвід «Імпреди» вже такий, що годі його накопичувати, а час шукати йому дійсно альтернативу» (О. Ройтбурд) [4; 17]; одночасно несприйняття постмодерних новацій «Імпреди», шкоду підтримки ЦСМу (Ментух), різка полеміка всередині «усталених шкіл» – протиріччя між одеським андеграундом (Цюпко) та постмодерними пошуками (Ройтбурд). Загалом полеміка конференції торкається також питання розрізненості угруповань художників всередині окремих міст, снобізму столичного мистецтва, неможливості створення програми та визначення напрямку мистецтва сучасності в Україні загалом; визначення нової ролі галерей, що представляють окремих митців; заперечення інституту мистецтвознавства, як істориків мистецтва, запровадження авторитету критиків та культурологів. Відверто прозвучало про комерційну сторону «Імпреди», нагальну потребу створення інформаційної мережі, рекламної газети, продажу частини колекції з метою реклами біенале у світі та продовження його фінансування; ініціативу законодавчої бази для просування арт-ринку (Буценко) [4; 20].

У подальші періоди – 1995 та 1997 рр. – «Імпреза» змінила формат, представляючи окремі колекції та проекти, персоналії, кураторів: «Фото Імпреза» – куратор Р. Кондрат, «Імпреза'95. Графіка» – голова журі В. Гуменний, «Сучасна японська графіка»; ряд грантових постмодерних проектів ЦСМС-Київ: Р. Котерліна «Медитації на стику», фестиваль відео-арту «Ре-візія» в містечку Делятин. Окремо відзначимо виїзну пересувну виставку в Іспанії «ART D'UKRAÏNA», де була продана частина колекції.

Остання подія біенале 1997 р/ відзначилась відвертим радикалізмом, поділом кураторських проектів, декларацією постмодерних форм, залученням до дискусії виключно обраних, зміну «тусовок». Процес розмежування посилювався відсутністю виставкових площ: експозиція абстрактного мистецтва Австрії (Зальцбург) та Івано-Франківська містились у музейних залах із творами сакрального мистецтва. «Розташовані...серед постійної експозиції ... безпредметні праці ... художників набували переконливої декоративності і позбувалися спекулятивної спірітуалістичності так часто нав'язуваної абстракціям» [7; 38]. Тут же еkleктично нагромаджувались інші перформанси та інсталяції: «2000 рік вже настав», «Вульф живий». Галерея Мирослава Яремака «S-об'єкт» представляла фото-проект І. Чічкана з померлими новонародженими, усіяними діамантовими прикрасами «Сплячі принци України» (Київ), інсталяції Ю. Іздрика «Прощання з рибою», М. Яремака «Перманентне Різдво», живопис О. Борисова (Харків) «Франко vs Франко». Ще одна невелика експозиція створена в майстерні-галереї «Сигма»: еротична графіка «Антична серія» А. Міро (Іспанія) та еротичні фото С. Браткова (Харків). Відзначимо кураторський проект А/ Звіжинського «Легідний тероризм», тригодинний перформанс «Репетиція паралельного мистецтва 10x10+1» М. Панакова та його студії [3; 166–167].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що можливість створення у Івано-Франківську міжнародної біенале «Імпреза» пов'язане з актуальними політичними та соціокультурними змінами в українському суспільстві, світі. Велика кількість митців з України та Західної Європи, що стали учасниками та спостерігачами чи промоутерами біенале, спричинила загальний резонанс культурної ініціативи. Це Перша і єдина українська біенале, що витримала п'ять сезонів.

Біенале стала платформою порівняння актуальних світових мистецьких напрямів та технологій, національних ідей, об'єднання розрізнених українських шкіл, гуртків, тусовок, означило вихід із маргінального середовища, продемонструвала реальний якісний зріз образотворчості кінця ХХ ст. Відзначено новації біенале: окрім класичних виставок запропоновані кураторські проекти, пов'язані з конкретною ідеологією, уперше проведено аукціон, офіційно в рамках міжнародного біенале представлені некомерційні мистецькі форми: інсталяції, перформанси, гепенінги. В її діяльності

використані рекламні представлення, критичні та наукові дослідження. Попри невдачу із створенням музею, організаторам вдалось зберегти основну колекцію «Імпрези», створивши відділ сучасного мистецтва та тимчасовий фонд на базі місцевого художнього музею. Творча атмосфера міста, зрушена «Імпрезою», спричинилась до активного пошуку нових форм виразності у візуальних практиках, музиці, театральному мистецтві, літературі.

Попри те, що з часом наступило «...розчарування в авантюрних ідеях створення в місті нового гуманітарного простору» [7; 22], діяльність культурної програми «Імпреза» тривалий час мала лідерські позиції у загальноукраїнському художньому процесі, стала каталізатором культурно-мистецьких процесів в Україні останньої декади ХХ ст.

Список використаної літератури

1. **Вишеславський Г.** Постмодерністські тенденції у сучасному візуальному мистецтві України кінця 1980 – початку 1990-х рр. *Сучасне мистецтво : наук. зб. / Ін-т проблем сучасного мистецтва АМУ.* Харків: Акта, 2007. Вип. 4. С. 93–146.
2. **Івановська Н.** Бієнале як модель сучасного культурного простору України. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку.* Вип. 21/2015 (т.1). С. 196–200. URL: file:///C:/Users/Home/Desktop/ Downloads/ ukrkm_2015_21(1)__39.pdf (дата звернення: 21.11.2019).
3. **Імпреза: міжнародна бієнале.** Зб. ст. / уп. І. Панчишин, А. Звіжинський. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2012. 184 с.
4. **«Імпреза-міжсезоння» діяльність та перспективи міжнародної бієнале «Імпреза»:** Зб. виступів та рефератів наук. конф. із проблем сучасного мистецтва, Івано-Франківськ, 29 берез. – 1 квіт. 1995. Івано-Франківськ, 36 с.
5. **Імпреза'93.** Каталог III між нар. бієнале станкових мистецтв в Івано-Франківську 3 груд. – 30 січ. 1993. Івано-Франківськ – Львів: Міжнар. фонд «Відродження». 128 с.
6. **Єшкілев В.** Станіславський феномен. *Плерома – часопис з проблем культурології, теорії мистецтва, філософії.* Вип. 3 (виправлений і доп.). URL: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/pleroma/zmist.htm> (дата звернення: 16.11.2019).
7. **Перший відмін ок.** *Незалежне мистецтво Івано-Франківська. Дев'яності-нульові. Тексти, візії, персони.* Івано-Франківськ: «ArtHuss», 2018. 304 с. С. 22.
8. **Сидоренко В. Д.** Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань: *Розвиток візуального мистецтва України ХХ–ХХІ ст. / Ін-т проблем сучасн. мистецтва Акад. миств. України.* Київ: ВХ [студію], 2008.
9. **У Львові напрацюють рекомендації для культурної сфери України.** URL: <https://zbruc.eu/node/92750> (дата звернення: 24.11.2019).
10. **Панчишин про Панчিশина.** *Mitec-UKF.* URL: <https://mitec.ua/panchishin-pro-panchishina/> (дата звернення: 16.11.2019).

References

1. **Vysheslavsky G.** (2007). 'Postmodernist tendencies in contemporary visual art of Ukraine (the end of 1980s – the beginning of 1990)'. *Suchasne mystetstvo* issue 4, pp. 93–146.
2. **Ivanovska N.** (2015). 'Biennale as a model of contemporary cultural space in Ukraine'. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku* [online] issue 21. vol. 1, pp. 196–200. Available at: file:///C:/Users/Home/Desktop/ Downloads/ ukrkm_2015_21(1)__39.pdf [Accessed: 21.11.2019].
3. **Impreza mizhnarodna biennale.** (2012). Ivano-Frankivsk: Lileia-NV.
4. **«Impreza-mizhsezonnia» diialnist ta perspektivy mizhnarodnoi biennale «Impreza»:** Zbirnyk vystupiv ta referativ naukovi konferentsii z problem suchasnoho mystetstva. Ivano-Frankivsk 29 march – 1 april 1995. Ivano-Frankivsk.
5. **«Impreza-93»** The third international biennale. Exhibition of the exhibition in Ivano-Frankivsk December 3, January 30, 1993.
6. **Ieshkiliev V.** 'Stanislavskiy fenomen'. *Pleroma – chasopys z problem kulturolohiy, teorii mystetstva, filosofii.* issue 3 [online]. Available at: <http://www.ji.lviv.ua/ji-library/pleroma/zmist.htm> [Accessed: 16.11.2019].
7. **Pershyi vidmin ok.** *Nezalezhne mystetstvo Ivano-Frankivska. Devianosti-nulovi. Teksty, vizii, persony* [The nominative case. Independent Art of Ivano-Frankivsk 1990s – 2000s. Texts, visions, personalities]. (2018). Ivano-Frankivsk: «ArtHuss».
8. **Sydorenko V. D.** *Vizualne mystetstvo vid avanhardnykh zrushen do novitnykh spriamuvan: Rozvytok vizualnoho mystetstva Ukrainy XX–XXI stolit.* [Visual art: from avant – garde changes up to the newest trends: Development of the visual art in Ukraine during the 20 th and 21 st centuries (2008). Kyiv: ВХ [студію].
9. **«U Lvovi napracyuyut` rekomendaciyi dlya kulturnoyi sfery` Ukrayiny»** [online]. Available at: <https://zbruc.eu/node/92750> [Accessed: 24.11.2019].
10. **«Panchyshyn pro Panchyshyna».** (2019). *Mitiets-UKF* [online]. Available at: <https://mitec.ua/panchishin-pro-panchishina/> [Accessed: 16.11.2019].

Примітки:

¹**Записала Н. П.** Бабій на вечорі-спогаді у клубі «Вагабундо», 2 лист. 2019 р. Івано-Франківськ. *Приватний архів Н. П. Бабій.*

² *Записала Н. Бабій* від М. Вітушинського на обговоренні виставки, присвяченій 30-річчю «Імпрези». Музей мистецтв Прикарпаття. 14 лист. 2019. *Приватний архів Н. П. Бабій*.

³ *Зі слів М. Вітушинського*: «Пішли до Миколи Токаренка в управління культури обкому партії – він вислухав нас: Добре, але яка підстава на то є, чому ви вирішили то зробити. А ми вже перед тим придумали таку легенду, що це до події 17 вересня 1939 р., річниці возз'єднання західноукраїнських земель у Радянський Союз. А він каже: О, гарна ідея, будемо то робити. Я тоді в обкомі партії це погоджу». Вечір-спогад у клубі «Вагабундо», 2 лист. 2019 р. Івано-Франківськ. *Приватний архів Н. П. Бабій*.

⁴ *Там же*. Текст зачитаний Ю. Андруховичем.

⁵ *За спогадами І. Панчишина*, «...то був час, коли всюди читали вірші – на вулицях, лавочках, кнайпах... Приїжджав Андрухович з Москви, де вчився, і ми збиралися в реставраційних, у мене. Він читав уривками нові фрагменти з «Московіади», з зошита зі школярським почерком. І того було валом. Робили перші літературні виступи «Лугосад» (Лучук, Гончар, Садловський) та «Пропала грамота» (Позаяк, Недоступ і Либонь – такі в них псевда були). [9].

⁶ *За Панчишином*: «Літературна хвиля «Станіславський феномен» з'явилася, власне, на «Імпрези». На одній з виставок в міжсезоння, яка тривала день, де було виставлено інсталяції, там люди їздили на велосипедах по залу, співали, танцювали, і коли о дванадцятій годині ночі, хтось за спиною сказав: «О, це якийсь «станіславський феномен!». Типу нон-стоп виставки, що хочуть, те роблять і все одночасно – і візуалка, і поезія, і перформанс...» [9].

За Єшкілевим: «в межах українського літературного постмодерного-дискурсу тільки Станіславський феномен набув якості Салону як продуцента естетичної літературної творчості.

«ИМПРЕЗА» КАК КАТАЛИЗАТОР КУЛЬТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ 90-х ГОДОВ XX ВЕКА

Бабій Надежда Петровна – кандидат искусствоведения, доцент кафедры дизайна и теории искусства, Прикарпатский национальный университет им. Василия Стефаняка

Актуализируется вопрос основания Первой международной биеннале «Импреза» в Ивано-Франковске. Комплексно проанализированы историко-политические, социокультурные и художественные предпосылки деятельности, программа культурной инициативы. Указаны актуальные формы представления творчества «Импрезы»: индивидуальные проекты, коллективная выставочная деятельность, популяризация инициативы через профессиональную журнальную критику, СМИ, формирование принципов постмодерного искусства, создание фондов и оперативных коллекций.

Отмечено, что благодаря различным формам активности, культурная инициатива международной биеннале «Импреза» стала катализатором культурных процессов в Украине последней декады XX века.

Ключевые слова: международная биеннале современного искусства «Импреза», культурно-художественное пространство маргинального города, постмодерн, конец XX века, актуальное искусство.

«IMPRESA» AS A CATALIZER OF ART-CULTURAL PROCESSES IN UKRAINE OF THE 90-S YEARS OF THE XX CENTURY

Babii Nadiia – Assistant Professor of the department of design and art theory of Precarpathian National University. Ivano-Frankivsk

The reasons for the foundation of the First International Biennale "Impreza" in Ivano-Frankivsk are covered. The historical, political, socio-cultural and artistic grounds of the activity, the program of cultural initiative have been comprehensively analyzed. Topical forms of creative representation are indicated: individual projects, collective exhibition activity, promotion of the initiative and critical posts through newly created magazines, mass media, formation of principles of postmodern art, creation of special funds and collections.

It is emphasized that due to various forms of activity, the cultural initiative of the International Biennale «Impreza» has played the role of a catalyst for cultural and artistic processes in Ukraine in the last decade of the twentieth century.

Key words: International Biennale of Contemporary Art "Impreza", cultural and artistic space of the marginal city, end of XX century, postmodern, contemporary art.

UDC008:7](477) «199»

«IMPRESA» AS A CATALIZER OF ART-CULTURAL PROCESSES IN UKRAINE OF THE 90-S YEARS OF THE XX CENTURY

Babii Nadiia – Assistant Professor of the department of design and art theory of Precarpathian National University. Ivano-Frankivsk

Abstract. The first International Biennale of Contemporary Art «Impreza» was founded in 1989 in Ivano-Frankivsk by Mikhail Vitushinsky, Mykola Yakovyna, Igor Panchishin.

The purpose of the article. To find out the impact of the Impreza International Biennale on the cultural and artistic processes of the late twentieth century on a local and nationwide scale.

Research methodology. The main empirical basis of the study was the activity of the cultural initiative «Impreza» for the period 1989-1997. Methods of theoretical analysis of documents, observation, analogy, comparative analysis, questioning were used to solve problems.

The scientific novelty of the work is that it gathers various information about the first international biennale of contemporary art in Ukraine. The chronological sequence of cultural and artistic actions in Ukraine and abroad, conducted at the initiative of the organizers and curators of the Impreza association, is reproduced, one of the first in Ukraine experience of implementing the Impreza marketing strategies is analyzed, the impact on the artistic environment, resonance .

Results. It is proved that the possibility of creating the first International Biennale «Impreza» in Ivano-Frankivsk was connected with the actual political and socio-cultural changes in Ukrainian society. The large number of distinguished artists from all over Ukraine and Western Europe who have participated and observed or promoted the biennial have generated a general resonance with the cultural initiative. Biennial innovations were noted: in addition to classical exhibitions, curatorial projects related to a specific ideology were offered, an auction was held for the first time, experimental art forms such as installations, performances, and opening were presented. The principles of postmodern discourse in art are formulated. It is emphasized that due to various forms of activity, the cultural initiative of the International Biennale «Impreza» has played the role of a catalyst for cultural and artistic processes in Ukraine in the last decade of the twentieth century.

Key words: International Biennale of Contemporary Art «Impreza», cultural and artistic space of the marginal city, end of XX century, postmodern, contemporary art.

Надійшла до редакції 25.11.2019 р.

**НАУКОВА ТВОРЧИСТЬ У МОДУСІ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ:
XV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПРОСТІР І УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ» В РДГУ**

Виткалов Сергій Володимирович – доктор культурології,
професор кафедри культурології і музеєзнавства
orcid.org/0000-0001-5345-1364
sergiy_vsv@ukr.net;

Виткалов Володимир Григорович – кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри культурології і музеєзнавства, Рівненський
державний гуманітарний університет, м. Рівне
orcid.org/0000-0003-0625-8822
volodumur_vitkalov@ukr.net

14–15.11 на базі кафедри культурології і музеєзнавства РДГУ проведено чергову XV міжнародна науково-практична конференція «Євроінтеграційний простір і українські перспективи». До оргкомітету надійшли заявки від 499 учасників, фаховий рівень яких достатньо високий: майже 50 докторів наук, професорів, понад 110 кандидатів наук, доцентів, чимало аспірантів, докторантів та студентів й представників національних музейних установ, філармонійних художніх колективів, ЗВО технічного, економічного спрямування. Відзначимо й факт заявки у заході відомих митців, продюсерів, керівників художніх структур різних рівнів, що також засвідчує високий інтерес громадськості до культурного вектора розвитку країни, вбачання в нього важливий аспект зміни ситуації на краще. Це засвідчує також і факт сталих міжкультурних контактів національної художньої інтелігенції з представниками закордонних інституцій, які вже давно у своїй концертній практиці не обмежуються лише виконавством, а ведуть широку просвітницьку діяльність серед населення, готуючи собі таким чином потенційну аудиторію.

У заході взяли участь й представники спеціалізованих мистецьких шкіл (музичних шкіл-десятирічок) України, експериментальних ЗОШ різних районів областей, що засвідчує факт зміни ставлення і до нової української школи, спробу знайти спільні точки дотику у питанні вирішення педагогічних проблем на культурно-мистецькому ґрунті.

Уперше виведено в окрему секцію обговорення питань позашкільної художньої освіти.

Традиційно серед учасників заходу представники низки іноземних ЗВО Білорусії, Китаю, РФ, Азербайджану, США та України, що репрезентували 81 освітню, наукову та культурно-мистецьку структуру, 27 з яких мають статус національних. Для іноземних дослідників участь у конференції –